

Az olvasmányokat tehát, amelyek jellegükben és témáikban nem különböznek a megelőző hetekben folyamatosan olvasott más szövegektől, a belső és külső liturgikus környezet értelmezi azoktól eltérő módon. Az első nokturnus három olvasmánya ebben az összefüggésben válik a karácsonyi titok első és legfontosabb kijelentésévé. Itt hangzik először az éjféli misét ősibb fordításban megnyitó introitus szövegét is adó részlet, a *Parvulus enim natus est nobis*, és ez a mondat értelmezi a karácsonyra további kifejtését, de az első két ádventi hét olvasmányában általános, kegyetlen képeket fölvonultató harci szimbolikát is, amelyet mint a kulcsmondat előkészítését von be a kitüntetett szituációba. Ézsaiás szavainak ezen alkalmazása értelmezi visszamenőleg az előkészületi idő többi szövegét is: a *Parvulus enim natus est nobis* Ézsaiás könyvének céljává és eszmei lényegévé válik, amely maga köré szervezi és Krisztus születésére irányítja a könyv egész tartalmát.

A további olvasmányokban az allúziók egész rendszere erősíti meg ezt. A második olvasmányban a karácsony előtti köznapok jellegzetes rezponzóriumsorozatának, a *Clama*-nak szavai köszönnek vissza, a laudes egész ádventben imádkozott verzikulusa (*Vox clamantis*) és a kompletórium szintén naponta elmondott kapitulumuma (*Ecce Dominus Deus in fortitudine veniet*) itt „teljesedik be”. Ádventi antifónák és rezponzóriumok nyernek végső értelmet a harmadik szakaszban is, majd maga az Úr mondja ki az időszak, az ünnep, a hóra és az olvasmány, sőt általában a liturgikus cselekmény lényegét: „*Ecce adsum.*”

Földváry Miklós István

Aquinói Szent Tamás a liturgikus énekről

Vajon beengedjék-e az éneket az istendicséretbe?

1. Úgy tűnik, hogy az éneket nem kell beengedni az istendicséretbe. Mert azt mondja az Apostol: tanítsuk és intsük egymást zsoltárokból, himnuszokból és lelki énekekből (vö. Kol 3,16). Viszont semmit sem kell beengednünk az isteni kultuszba azon kívül, amit az Írás tekintélye ránk hagyott. Úgy látszik tehát, hogy nem kell az istendicséretben testi [=hallható] éneket használnunk, hanem csak szellemi.

2. Azt írja Jeromos az Ef 5-hez: Halljátok meg, ifjak, halljátok meg ti, akiknek kötelessége a templomban énekelni, hogy ne hanggal, hanem szívvel énekeljete! (...)

5. Fontosabb a lélekből jövő dicséret, mint a szájból jövő. De a lelki dicséretet akadályozza az ének, mert az énekes figyelmét az énektanulással elvonja attól, hogy az énekelt szavakon gondolkodjék; továbbá a hallgatók is nehezebben

értik így, mintha ének nélkül mondanák, — s így az éneket nem kell beengedni az istendicséretbe. *Ezzel szemben áll*, hogy Szent Ambrus püspök a milánói egyházban az éneklést elrendelte, mint erről Szent Ágoston tudósít.

Azt kell tehát feleletül mondani, hogy a hangos dicséret szükséges azért, hogy az emberi érzelmet Istenhez mozgósítsa, s így mindaz, ami e célra hasznos, azt az istendicséretbe igen megfelelő beengedni. Márpedig nyilvánvaló, hogy a különböző dallammenetek különböző lelkiállapotot idéznek elő az emberben (...) s így üdvös volt az a rendelkezés, mely az istendicséretbe az éneket beengedte, hogy lelkünket gyöngeségében jobban indítsa önátadásra (*devotio*). Ezért mondja Ágoston: „Hajlok rá, hogy helyeseljem a templomban szokásos éneklést, mert a gyengébb lelkek is fölindulnak az istenes érzésre a füleknek nyújtott táplálék jóvoltából.” Ugyanő mondja a Vallomásokban: „Sírtam a himnuszok és énekek hangján, midőn hevesen fölindulva kedvesen zengő Egyháznak hangját hallgattam.”

1. Az első ellenérvre azt kell mondanunk, hogy lelki énekek nem csak azt mondhatjuk, amit belsőleg éneklünk lelkünkben, hanem azt is, amelyet szájunk énekel, amennyiben ez az éneklés lelki *devotio*-t indít föl.

2. A másodikra azt kell mondanunk, hogy Jeromos itt nem egyszerűen az éneklést kárhoztatja, hanem azokat feddi, akik az Egyházban színpadiasan énekelnek; nem azért, hogy az áhítatot felserkentsék, hanem hogy magukat mutogassák, és üres gyönyörködést hajhásszanak. Ezért mondja Ágoston is: „Amikor megesik velem, hogy inkább az ének tetszik, mint az, amiről énekelnek, akkor büntetésre méltóan vétkesnek vallom magam, s olyankor azt akarom, inkább ne is hallottam volna az éneket.”

(...)

5. Az ötödikre pedig azt kell mondanunk, hogy ha valaki pusztán gyönyörködtesért tanulja buzgón az éneket, ez valóban elvonja őt, hogy az énekelt igazságok fölött szemlélődjék. Ha azonban valaki a *devotio*-ért énekel, akkor még figyelmesebben szemlélődik azon, amit énekel *a)* egyrészt, mivel huzamosabban elidőz a mondatok fölött, *b)* másrészt —mint Ágoston mondja—: lelkünk minden érzelmi állapotának megvan a megfelelője a dallamok különböző módozataiban (...) s ugyanígy van ez a hallgatókkal is, akik még akkor is, ha nem értik, amit énekelnek, de értik, hogy miért éneklük, tudniillik Isten dicséretére. S ez elég is a *devotio* fölserkentésére.

(Aquinói Szent Tamás: *Summa Theologica* II–II. 91/2.
A szöveg a *Musica Sacra* I. szemináriumi jegyzet I. fejezetéből való)